
POJAVNI OBLICI ZLOSTAVLJANJA DJECE

OBLICI ZLOSTAVLJANJA

(prema MKB 10):

- Fizičko ili tjelesno zlostavljanje (T 74.1)
 - Emocionalno ili psihološko zlostavljanje (T 74.3)
 - Zanemarivanje ili zapuštanje (T 74.0)
 - Seksualno ili spolno zlostavljanje (T 74.2)
 - Ostali sindromi zlostavljanja (T 74.8) – više oblika
 - Sindrom zlostavljanog djeteta (T 74.9) – izražene posljedice, a ne može se odrediti oblik zlostavljanja
 - Svjedočenje nasilju u obitelji (Z 61.7)
 - Vršnjačko nasilje (Z 61.8)
 - Elektroničko nasilje
-

FIZIČKO ZLOSTAVLJANJE

- Namjerno nanošenje tjelesnih ozljeda djetetu od strane roditelja ili skrbnika te nesprečavanje istog

Uključuje:

- udaranje rukom i raznim predmetima po tijelu
- šamaranje, čupanje
- bacanje na pod
- nanošenje opekline ili porezotina
- pokušaj davljenja ili utapanja
- vezanje za dijelove namještaja ili slične fiksne predmete
- zatvaranje u izolirane prostorije
- trovanje hranom, lijekovima, alkoholom i sl.

Modrice

- Najčešći oblik fizičkog zlostavljanja, posljedica su rupture malih krvnih žila, a mogu nastati spontano ili kao posljedica traume
 - Javljaju se na svim dijelovima tijela, najčešće ih se nalazi na području potkoljenica, koljena, ruku, laktova, a nešto rjeđe na licu, bedrima i u predjelu kralježnice
 - Analiza modrica omogućuje postavljanje sumnje na zlostavljanje (položaj, oblik i starost)
-

Opekotine

- Drugi po učestalosti način zlostavljanja, čini oko 10% ozljeda zlostavljane djece i uzrokuje visoku smrtnost, čak 30%
 - Najčešće opekline od vrele vode i cigareta (analizira se položaj i oblik)
-

Kratkoročne posljedice fizičkog zlostavljanja:

- Strah
 - Bespomoćnost
 - Smetnje pažnje i koncentracije
 - Loš uspjeh u školi
 - Agresivno ponašanje
 - Psihosomatske tegobe
-

Dugoročne posljedice fizičkog zlostavljanja:

- Deficit u intelektualnom funkcioniranju
 - Epileptični napadi, poremećaji vida i sluha, kašnjenje motoričkog razvoja, smrt
 - Promjene izgleda i pokretljivosti dijela tijela
 - Poremećaji prehrane
 - PTSP
 - Poremećaji u ponašanju, neurotski poremećaji
 - Nisko samopoštovanje
 - Depresivnost, suicidalnost
-

Znakovi fizičkog zlostavljanja:

- Ozljede na tijelu (modrice, opekline, prijelomi kostiju, posjekotine, ogrebotine, ugrizi, iščupana kosa)
- Promjene u ponašanju:
 - Autodestruktivno ponašanje
 - Agresivnost prema vršnjacima
 - Povlačenje
 - Nelagoda pri tjelesnom kontaktu, strah
 - Bježanje iz škole ili od kuće
 - Kronični bolovi
 - Neprikladna odjeća s obzirom na vrijeme (skrivanje)

EMOCIONALNO ZLOSTAVLJANJE

- Obrazac ponašanja roditelja koji poručuje djeci da su bezvrijedna, nevoljena, neželjena, da vrijede jedino kao sredstvo zadovoljenja tuđih potreba ili da su ozbiljno ugrožena fizičkim ili psihičkim nasiljem

Uključuje:

- Odbijanje i ponižavanje
- Teroriziranje i prijetnje nasiljem
- Ignoriranje i emocionalnu nedostupnost
- Manipuliranje i iskorištavanje
- Izoliranje i ograničavanje slobode
- Pretjerani pritisak i narušavanje osobnih granica

Odbijanje i ponižavanje

- Odbijanje djetetovih potreba za psihološkom, medicinskom ili edukativnom pomoći
 - Omalovažavanje i kritiziranje pred drugima
 - Odbacivanje i ismijavanje djetetovih ideja
 - Kontinuirano negativno vrednovanje i nazivanje pogrđnim imenima
 - Stavljanje djeteta u podređenu poziciju
 - Kontinuirano tretiranje adolescenta kao malog djeteta
 - Podređivanje djetetovih potreba potrebama odraslih
 - Obraćanje djetetu samo kad učini nešto loše, a nikada kad učini nešto dobro
-

Teroriziranje i prijetnja

- Konstantne prijetnje djetetu (oružjem, nožem i dr.)
 - Upotreba bizarnih disciplinskih metoda
 - Neprekidno naglašavanje djetetove krivnje
 - Nekonzistentno ponašanje roditelja
 - Ismijavanje dječjeg straha i kažnjavanje
 - Tjeranje djeteta na igre i aktivnosti kojih se boji
 - Konstantna prijetnja suicidom
 - Višekrato prisustvovanje obiteljskom nasilju
 - Rutinska primjena nasilja nad djecom
-

Ignoriranje i emocionalna nedostupnost

- Nedostatak adekvatne stimulacije
 - Neodgovaranje na djetetove potrebe
 - Roditelj nikada ne gleda dijete, već negdje pored njega, ne zove ga po imenu već koristi zamjenice ili neodređene riječi
 - Roditelj ne dodiruje dijete
 - Roditelj ignorira djetetovo prisustvo, ponaša se kao da dijete ne postoji
 - Ne pokazuje emocije, uz objašnjenje "ne želim ga razmaziti ili pokvariti"
-

Manipuliranje i iskorištavanje

- Uključuje aktivnosti u kojima odrasli koriste dijete u svrhu postizanja nekih svojih ciljeva, ne vodeći pritom računa o djetetovim potrebama, osjećajima i interesima
 - Najčešće se događa kod roditelja u fazi razvoda ili kod roditelja koji su već razdvojeni:
 - dijete kao sredstvo obračuna između roditelja
 - komunikacija preko djeteta
 - zamjena uloga između roditelja i djeteta
 - dijete u konfliktu lojalnosti
-

Izoliranje i ograničavanje slobode

- Onemogućavanje djetetu da participira u normalnim obiteljskim aktivnostima
 - Onemogućavanje kontaktiranja s vršnjacima
 - Fizičko odvajanje djeteta od ostalih članova obitelji i onemogućavanje kontaktiranja djeteta s djedovima i bakama te drugim bliskim članovima obitelji
 - Nedoovoljavanje da dijete participira u socijalnim i školskim aktivnostima
 - Kažnjavanje djeteta ako kontaktira s ostalim članovima obitelji
 - Sprječavanje djetetovog razvoja autonomije
-

Pretjerani pritisak na dijete i narušavanje osobnih granica

- Roditeljsko neprekidno naglašavanje očekivanja od djeteta
 - Neprekidno roditeljsko kritiziranje
 - Neprekidno uspoređivanje s drugima u negativnom smislu za dijete
 - Zahtijevanje prerane kontrole sfinktera
 - Uključivanje u škole i/ili aktivnosti koje su neprimjerene djetetovim sposobnostima
-

Kratkoročne posljedice emocionalnog zlostavljanja:

- Strah i tjeskoba
 - Besspomoćnost
 - Hipersenzibilnost
 - Apatija
 - Smetnje pažnje i koncentracije
 - Regresivno ponašanje
 - Psihosomatske tegobe
 - Smetnje spavanja
 - Gubitak apetita
-

Dugoročne posljedice emocionalnog zlostavljanja:

- Specifični strahovi
 - Nisko samopouzdanje
 - Slab školski uspjeh
 - Poremećaji u ponašanju
 - Anksiozni poremećaji
 - Depresivni poremećaji
 - Osjećaj krivnje
 - Promjena životnih stavova koji utječu na stvaranje identiteta i na interpersonalne odnose
-

Znakovi emocionalnog zlostavljanja:

- Strah
 - Zabrinutost
 - Zbunjenost
 - Nesigurnost
 - Povlačenje
 - Loša slika o sebi
 - Razdražljivost
 - Ljutnja
 - Smetnje ponašanja, neposluh
 - Psihosomatske poteškoće
(glavobolje, trbobođe, enureza, teškoće spavanja...)
-

ZANEMARIVANJE

- Nedostatak odgovarajuće brige i njege odraslih osoba prema djetetu, bez obzira na uzrok, a što bitno utječe na djetetov normalni fizički i psihički razvoj
 - Podjela zanemarivanja:
 - Zdravstveno ili medicinsko
 - Fizičko
 - Emocionalno
 - Obrazovno ili edukativno
-

Posljedice zanemarivanja:

- Školski neuspjeh
 - Nisko samopoštovanje
 - Asocijalno ponašanje
 - Delinkvencija
 - Zastoj rasta i razvoja
 - Razvoj kroničnih bolesti
 - Ranija smrt, invalidnost
 - Razvoj psihoza i poremećaja osobnosti
 - Suicidalnost
-

Znakovi zanemarivanja:

- izostajanje djeteta s nastave bez razloga
 - neizvršavanje školskih obaveza (pisanje zadaće)
 - neprikladna ishrana, odjeća, higijena djeteta
 - ne sudjelovanje roditelja u zdravstvenoj skrbi djeteta (cijepjenje, sistematski pregledi, zubi)
 - nesuradnja roditelja sa školom
 - u komunikaciji s nastavnikom roditelj isključivo govori o sebi i svojim poteškoćama, a ne o djetetu
 - roditelj odbija prihvatiti i podržati djetetove želje u odnosu na uključivanje u različite školske aktivnosti
 - nedostatak stimulacije
 - roditelj ne brine o sigurnosti djeteta
-

SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE

- Svaki seksualni kontakt djeteta i odrasle osobe ili tinejđera starijeg 5 i više godina od djeteta žrtve, pri čemu odrasla osoba/tinejđer koristi dijete za zadovoljenje vlastitih seksualnih potreba
- Osoba starija od djeteta navodi, prijeti, zavodi ili prisiljava dijete
- Uključuje dobnu razliku, prisilu (fizičku ili psihološku) te razvojnu neprikladnost
- Podrazumijeva razliku u moći, razliku u znanju i razliku u zadovoljenju

Seksualno zlostavljanje uključuje:

- Izlaganje djeteta seksualnim sadržajima (pornografskom materijalu putem časopisa, videokazeta, interneta)
 - Promatranje seksualnih aktivnosti (spolni odnos i masturbaciju pred djetetom)
 - Dodirivanje i ljubljenje djeteta po intimnim dijelovima tijela
 - Traženje djeteta da dodiruje, masturbira odraslog
 - Spolni odnos (vaginalni, analni, oralni) i pokušaj spolnog odnosa s djetetom
 - Davanje sugestivnih seksualnih komentara djetetu
-

Kratkoročne posljedice seksualnog zlostavljanja:

- Strah, anksioznost
 - Tuga
 - Sram, osjećaj poniženja, osjećaj krivnje
 - Želja za samoozljeđivanjem
 - Loša slika o sebi
 - Fizičke ozljede, promijenjena težina
 - Psihosomatske tegobe
 - Hiperaktivnost
 - Teškoće u socijalizaciji
 - Ljutnja (prema sebi i drugima)
 - Destruktivno ponašanje
-

Dugoročne posljedice seksualnog zlostavljanja:

- Školski neuspjeh
 - Nisko samopoštovanje
 - Poremećaji prehrane
 - Poremećaji anksioznosti
 - Poremećaji depresivnosti
 - Poremećaji ponašanja
 - Ovisnosti
 - Promiskuitet i prostitucija
 - Disfunkcije želje i uzbuđenja
 - Strah od intimnih odnosa
 - Nerazlikovanje emocionalnih od seksualnih dodira
 - Poremećaji ličnosti
-

Znakovi seksualnog zlostavljanja:

- Genitalne infekcije i ozljede
 - Psihosomatske smetnje
 - Često tuširanje
 - “Naslage” odjeće danju i noću
 - Oblačenje koje puno otkriva
 - Specifični strahovi (od određenih ljudi, prostorija, situacija)
 - Sram, krivnja, osjećaj izdaje
 - Samodestruktivno ponašanje (droga, alkohol, samoozljeđivanje, pokušaji suicida)
 - Seksualizirano ponašanje (neuobičajeni interes za svoje i tuđe genitalije, bizarnosti, česta masturbacija, crteži s naglašenim seksualiziranim detaljima)
-

Činjenice o seksualnom zlostavljanju

- Rizik da dožive seksualno zlostavljanje prije 18 godine: dječaci 1:6 ; djevojčice 1:4
 - Seksualno zlostavljanje najčešće počinje u dobi između 4 i 8 godina
 - U nekim obiteljima se incest ili seksualno zlostavljanje ponavljaju u nekoliko generacija
 - Zlostavljači najčešće ne koriste silu nego nagovaranje, prijetnje, potkupljivanje
 - Djeca se dive odraslima i slušaju ih zbog njihove snage, vještina i znanja, što zlostavljači koriste kako bi ih djeca poslušala
 - Djeca imaju konfuzne i kontradiktorne emocije o zlostavljaču
-

Činjenice o seksualnom zlostavljanju

- Djeca rijetko pričaju o tome, jer im je zlostavljač zaprijetio ili im rekao da je to njihova tajna
 - Ponekad djeca žele reći da su zlostavljana, ali se boje da im se neće vjerovati, da ih se neće zaštititi, da će im to razoriti obitelj ili će ona biti odgovorna za odlazak zlostavljača u zatvor
 - Djeca najčešće ne izmišljaju priče o seksualnom zlostavljanju
 - Seksualno zlostavljanje ne poštuje granice
 - Većina seksualnih zlostavljača su muškarci
 - Ako muškarac zlostavlja mušku djecu ne znači da je homoseksualac
-

Nasilje u obitelji

- Prema službenim podacima o stanju, kretanju i obilježjima pojave nasilja u Republici Hrvatskoj, najčešće su žrtve nasilja osobe ženskog spola različite životne dobi i obiteljskog statusa, a najčešći počinitelji su punoljetne osobe muškog spola u statusu sadašnjih ili bivših bračnih ili izvanbračnih drugova, očeva i sinova
 - istraživanja procjenjuju kako je 10 do 20 % djece u riziku za izloženost obiteljskom nasilju (Bragg 2003.).
-

Nasilje u obitelji – definicija I:

- Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji definira nasilje u obitelji kao: "svaku primjenu fizičke sile i psihičke prisile na integritet osobe; svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol; prouzročenje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva; fizički napad bez obzira da li je nastupila tjelesna ozljeda ili ne, verbalni napadi, vrijeđanja, psovanje, nazivanje pogrdnim nazivima i drugi načini grubog uznemiravanja, spolno uznemiravanje; uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja: protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama; oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini."

Nasilje u obitelji – definicija II:

- Kazneni zakon nasilničko ponašanje u obitelji opisuje kao čin kada: "član obitelji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj."
-

SVJEDOČENJE NASILJU U OBITELJI

- Odnosi se na situacije u kojima je dijete svjedok čestog i dugotrajnog verbalnog i/ili fizičkog nasilja između roditelja ili drugih članova obitelji

Može uključivati ponašanja poput (Fernandez i sur., 2011; Holden, 2003):

- direktnog promatranja incidenta (dijete se nalazi u prostoriji i promatra verbalno i/ili fizičko nasilje između roditelja),
 - slušanje incidenta (ali ne i gledanje, poput slušanja psovki, ponižavajućih riječi, vriskova ili zapomaganja),
 - promatranje neposrednih posljedica incidenta (ali ne i gledanje samog incidenta, poput masnica, rascijepane odjeće, razbijenog pokućstva, rupa u zidu),
 - slušanje prepričavanja incidenta, a mogu osjetiti i napetost u domu.
-

Svjedočenje nasilju u obitelji smatra se zlostavljanjem i jer:

- uključuje izlaganje djeteta jakom strahu i anksioznosti
 - u 26% slučajeva dijete je direktno fizički zlostavljano
 - u 7% slučajeva je i seksualno zlostavljano
 - majke žrtve često i same fizički zlostavljaju djecu
-

Uključenost sustava

- Ukoliko je nasiljem oštećeno dijete ili maloljetna osoba ili je **nazočila** nasilju ili kad postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo *Nasilničkog ponašanja u obitelji*, u rad se izravno uključuju i preuzimaju postupanje specijalizirani policijski službenici/ce za maloljetničku delinkvenciju koji vode i koordiniraju timski rad sustava policije na zaštiti od nasilja u obitelji
-

-
- U istraživanju dječjeg uključivanja u zlostavljanje, 52% majki je izjavilo kako su za vrijeme nasilja njihova djeca vikala iz druge prostorije, 53% ih je vikalo iz iste prostorije, 21% ih je zvalo pomoć, 23% ih se uključilo u incident (Edleson, Mbilinyi, Beeman, i Hagemeister, 2003). Što je dijete starije i što je teže zlostavljanje, vjerojatnije je da će dijete intervenirati u zlostavljanje, a to znači veće posljedice po dijete!
-

Posljedice

- gotovo uvijek za sobom ostavlja emocionalne posljedice na djecu, a koje su slične onima koje pokazuju djeca direktne žrtve nasilja.
 - Istraživanja nalaze brojne internalizirane probleme poput depresije, anksioznosti, osjećaja krivnje, srama, ljutnje, frustracije, nepovjerljivosti prema ljudima oko sebe, niskog samopoštovanja, bespomoćnosti i beznadnosti
 - Agresija među roditeljima je povezano s fobijama, strahovima i separacijskom anksioznošću te može voditi naučenoj bespomoćnosti i apatiji
 - posttraumatski stresni poremećaj
 - značajni problemi u ponašanju i socijalnom funkcioniranju
 - Ovisnička ponašanja, poput zlouporabe droga drugi je način kako bi se umanjila bol.
 - agresivno ponašanje te eksternalizirani problemi kod djece su različiti
-
- teškoćama pamćenja, pažnje, čitanja, govora i spremnosti na učenje

-
- Posljedice svjedočenja nasilju u obitelji su vidljive i u odrasloj dobi, a očituju se kroz depresiju, traumatiziranost, antisocijalno ponašanje, zlouporabu alkohola i droga, općenito nasilno ponašanje i nasilje prema intimnom partneru
-

Razvod roditelja – rizik za zlostavljanje i zanemarivanje djeteta

-
- u Hrvatskoj 1 od 5 brakova se razvrgne
 - oko 1/3 razvoda je visoko konfliktnih
-

POTREBE

- sigurnost
 - pripadanje
 - ljubav
 - predvidivost, rutina
 - igra, druženje sa vršnjacima
-

“DOBAR” RAZVOD

- objasniti djetetu što se događa
 - naglasiti da dijete nije uzrok razvodu
 - ohrabriti dijete na izražavanje osjećaja
 - ne tražiti dijete da bira strane
 - omogućiti maksimalne kontakte
 - “dozvoliti” uspomene i lijepa sjećanja
 - dosljednost roditelja vezano uz dotadašnji odgoj
 - međusobna komunikacija roditelja
-

“KONFLIKTAN ILI TEŽAK” RAZVOD

- konflikt lojalnosti
 - dijete kao oružje u obračunima /manipulacija/
 - zabrana kontakata (implicitna i eksplicitna)
 - iskorištavanje djeteta
 - emocionalna nedostupnost roditelja
 - zamjena uloga između roditelja i djeteta
 - nedostatak komunikacije između roditelja /komunikacija preko djeteta/
 - razdvajanje braće i sestara
-

RIZIČNI RODITELJI

- nedostatak tuge vezano uz razvod
- nemogućnost da vidi išta dobro kod partnera
- opravdanje za brak kroz viktimizaciju
- spominjanje partnera u trećem licu /depersonalizacija/
- jak osjećaj da nikada nisu bili voljeni i da su napušteni
- projekcija krivnje i percepcija sebe kao “bezgrješnog”
- “on (ona) više nije član naše obitelji”
- često mijenjanje stručnjaka
- neprekidno “zatečen” roditelj
- opetovana uključenost odvjetnika

OLAKŠAVAJUĆI FAKTORI

- podržavajući odnos sa barem jednim roditeljem
- braća i/ili sestre
- podržavajući primarni pomagači
- podržavajući stručnjaci
- grupa

Prema: Baris i dr. 2001.

RAZVOD I ZLOSTAVLJANJE

- Emocionalno zlostavljanje
 - ignoriranje
 - manipulacija
 - iskorištavanje
 - prijetnje
 - Svjedočenje nasilju u obitelji
-

Warshak (2008) navodi sljedeće načine manipulacije djetetom:

- Ružni komentari o drugom roditelju
- Obezvrednivanje i vrijeđanje drugog roditelja
- Lažne optužbe za zlostavljanje od strane drugog roditelja
- Polariziranje (predstavljanje sebe idealnim, a drugog roditelja izuzetno negativnim)
- Ometanje ili zabrana susreta s članovima obitelji drugog roditelja
- Preuveličavanje i naglašavanje propusta drugog roditelja
- Izostavljanje pozitivnih komentara, priča i uspomena o drugom roditelju
- Poticanje na iskorištavanje drugog roditelja
- Pretjerano ugađanje djetetu s ciljem da se pridobije njegova naklonost
- Organiziranje odlazaka u kino, na predstavu i sl. baš u vrijeme susreta s drugim roditeljem
- Pretjerano kontroliranje i zadiranje u vrijeme koje dijete provodi s drugim roditeljem
- Tužan izraz lica i/ili verbaliziranje tuge kada dijete odlazi na susret i druženje s drugim roditeljem

RAZVOD I ZLOSTAVLJANJE - nastavak

- Fizičko kažnjavanje
 - pomaknuta agresija
- Seksualno zlostavljanje

Djeca do 3. godine

- pokazuju uznemirenost i paniku
- osjećaju promijenjenu/napetu atmosferu i reagiraju
- regresivno ponašanje
- povlače se ili postaju agresivni
- mogu postati izrazito dezorganizirani

Prema: Baris i dr. 2001.

Predškcolci

- razumiju elemente konflikta ali ne i cijeli kontekst
- pitaju konkretna pitanja
- strah za zadovoljenje vlastitih potreba – brinu / tješe roditelje
- egocentrizam – mogu misliti da oni mogu riješiti problem
- počinju sumnjati u vlastitu kompetenciju
- magično mišljenje
- zbunjeni su, emocionalno dezorganizirani
- regresivno ponašanje
- separacijska tjeskoba

Prema: Baris i dr. 2001.

Školska djeca

- imaju sposobnost razumjeti konflikt ali ne i integrirati dvije suprotne pozicije
- identificiraju se sa jednom stranom
- odbijaju kontakte sa drugim roditeljem
- disocijacija
- pitaju “odrasla” pitanja
- separacijska tjeskoba
- regresivno ponašanje

Prema: Baris i dr. 2001.

Adolescenti

- moraliziranje, idealizam – stav o tome tko je u pravu i tko u krivu
- odbacivanje jednog roditelja
- interes za do sada odbijanog roditelja i odbacivanje drugog
- samostalnost u komunikaciji sa drugim roditeljem
- preuzimanje odgovornosti odraslih
- prve ljubavne veze pod utjecajem iskustva roditelja

Prema: Baris i dr. 2001.

Često pitanje roditelja: Kako na što bezbolniji način pripremiti dijete na razvod?

Mitovi:

- dijete neće osjetiti veću promjenu nakon rastave
- ne treba ga dodatno «zbunjivati i uznemiravati» razgovorom

Istina:

- djeca su svjesna emocionalne klime u domu i mogu osjetiti tugu ili nezadovoljstvo.
 - djeca se lakše prilagode novoj situaciji ako znaju što se događa i ako imaju podršku ljudi koje vole.
 - Neugodni događaji zahtijevaju objašnjenja koja moraju biti kratka, direktna i poštena. Najgore je skrivati činjenice i ponašati se kao da dijete ne smije razgovarati niti čak misliti o tome što se događa.
-

Savjeti za roditelje:

Kako pomoći djeci u prilagodbi na razvod

- unaprijed pripremite što ćete reći
 - kažite zajedno, s partnerom (ako je moguće) djeci za razvod, jezikom koji će dijete razumjeti
 - recite djeci onoliko koliko je potrebno da razumiju promjene koje će uzrokovati razvod
 - dozvolite djeci i ohrabrite ih da postavljaju pitanja i prisjećaju se prošlosti
 - recite im i naglasite da nisu ona uzrok razvoda
 - recite im da ih oboje jako volite - djeca trebaju znati da ne postoji rastava između roditelja i djeteta
 - posvetite više vremena svojoj djeci i budite im emocionalno dostupni
-

-
- ohrabrite ih da izraze strah, tugu i ljutnju
 - postavite jasne granice dječjeg ponašanja
 - Nemojte dozvoliti da Vas djeca ucjenjuju izjavama “Ljut sam na tebe. Idem živjeti kod tate/mame!”
 - ne tražite djecu da biraju strane
 - kad ste s djecom, sklopite primirje s partnerom, čak i ako se ne slažete
 - omogućite partneru da viđa dijete što češće
 - ne upotrebljavajte djecu kao “oružje za međusobni obračun”
 - razlikujte i odvojite vlastite potrebe od dječjih potreba
 - život djeteta mijenjajte što je manje moguće
-

Podrška roditeljima koji prolaze razvod

- ostanite povezani s drugim ljudima - provodite vrijeme s obitelji i prijateljima.
 - uključite se u neku sportsku aktivnost, učenje jezika i sl. To su dobri načini nošenja sa stresnom situacijom.
 - vodite dnevnik - na taj način možete ventilirati osjećaje.
 - razmislite o grupi podrške - razgovor o osjećajima može pomoći, a posebno s ljudima koji su u sličnoj situaciji.
 - kontaktirajte psihologa - razgovarajte sa stručnjakom koji vam može pomoći da lakše prođete početnu krizu i osnažite se za nošenje sa stresom vezanim uz razvod.
-

NASILJE MEĐU DJECOM (Bullying)

- ❖ Jedno ili više djece uzastopno i namjerno uznemiruje, napada ili ozljeđuje drugo dijete koje se ne može obraniti.
 - ❖ Najčešće se događa od 4.-og do 8.-og razreda OŠ.
 - ❖ Može imati oblik prijetnji, tjelesnih ozljeda, odbacivanja, ruganja, zadirkivanja, ogovaranja, uzimanja stvari, uništavanja stvari, neugodnih komentara ...
-

NASILNIŠTVO (Olweus, 1991)

6 definirajućih činitelja:

- ✦ postoji namjera da se nanese ozljeda ili šteta
 - ✦ intenzitet i trajanje
 - ✦ moć nasilnika
 - ✦ ranjivost žrtve
 - ✦ manjak podrške/izolacija žrtve
 - ✦ posljedice
-

Čimbenici koji doprinose pojavljivanju nasilja među djecom: - nastavak

■ ŠKOLSKI:

- nedostatak nadzora i nadgledanja
 - «negativna školska klima»
 - neadekvatno ponašanje nastavnika (ismijavanje, prijetnje, fizičko nasilje)
 - stav nastavnika prema nasilništvu
 - nedostatak programa intervencije i prevencije
-

Najčešće je žrtva:

- ✦ Novo dijete u razredu
 - ✦ Nadareno dijete
 - ✦ Mirno i ljubazno dijete
 - ✦ Dijete koje ima dobar odnos s učiteljem
 - ✦ Dijete nižeg socioekonomskog statusa
 - ✦ Dijete iz druge etničke skupine
 - ✦ Dijete s posebnim potrebama
 - ✦ Dijete razvedenih roditelja
 - ✦ Dijete žrtva obiteljskog nasilja
-

Žrtve nasilničkog ponašanja:

- Boje se ići u i iz škole
- Mijenjaju uobičajeni put do škole
- Imaju psihosomatske tegobe
- Pogoršavaju školski uspjeh
- Dolaze kući s potrganom odjećom i oštećenim školskim knjigama
- Dolaze kući izgledniji (uzet im je novac)
- Povučeni su, sniženog samopouzdanja
- Anksiozni su
- Imaju neobjašnjive modrice, ogrebotine i porezotine
- Postaju agresivni ili depresivni
- Počnu izbjegavati školu
- Školske odmore provode sami
- Nisu birani u grupnim sportovima
- Traže blizinu učitelja

Djeca koja se nasilno ponašaju:

- ◆ imaju lošiju pažnju i koncentraciju
 - ◆ često ometaju školske aktivnosti
 - ◆ imaju loš uspjeh u školi
 - ◆ često upadaju u tučnjave s drugom djecom
 - ◆ na razočarenja, kritike i zadirkivanje reaguju izuzetnom ljutnjom, krivnjom i osvetom
 - ◆ često gledaju nasilne filmove i igraju nasilne igrice
 - ◆ konstantno se suprotstavljaju odraslima
 - ◆ zadirkuju i draže životinje
 - ◆ djeluju kao da ne suosjećaju s drugima
-

Procjena potencijalno nasilnih i nasilnih učenika

Faktori visokog rizika:

- ◆ Crtanje i pisanje koje sadrži nasilje (osobito nasilni crteži neprimjereni dobi)
 - ◆ Prijetnje nasiljem
 - ◆ Prijašnje nasilno ponašanje
 - ◆ Mučenje životinja
 - ◆ Pogrešno procjenjivanje situacija
 - ◆ Neprimjerena upotreba ili pristup oružju
 - ◆ Uzimanje droge
 - ◆ Obiteljski stresori
 - ◆ Vršnjaci ga smatraju «čudakom», «drugačijim»
 - ◆ Slaba motivacija za školskim uspjehom
-

Vršnjačke grupe – nasilno ponašanje

- ✦ Adolescencija:
 - ✦ Utjecaj vršnjaka raste
 - ✦ Važnost statusa u vršnjačkoj grupi
 - ✦ Postizanje statusa:
 - ✦ Mladići → grubost i nasilno ponašanje
 - ✦ Djevojke → izgled
 - ✦ Postizanje statusa i prihvaćanja → povećano zadirkivanje i nasilje među mladima
-

Što stručnjaci mogu učiniti?

- Sami započeti razgovor s učenicima o nasilju
- Biti spremni odmah reagirati
- Ne očekivati da učenici sami rješavaju nasilne situacije
- Potaknuti učenike da izvijeste o svakom obliku nasilja koje vide
- Pokazati snažno neodobravanje nasilja kad se takve teme pojave u razgovoru
- Raditi s učenicima na razvoju asertivnosti i vještina mirnog rješavanja sukoba

Što stručnjaci mogu učiniti? - nastavak

- Usmjeriti učenike na razvoj empatije
 - Biti dosljedni u svojim reakcijama
 - Uključiti učenike u nadgledanje, izvještavanje i podržavanje preventivnih programa
 - Nadgledati problematična područja
 - Osigurati da cijela školska zajednica, kao i roditelji, sudjeluju u programima prevencije nasilja među djecom
-

Cyberbullying

- Specifična obilježja koja mogu pogoršati štetne učinke:
- **nemogućnosti bijega** od nasilja
- **veličina potencijalne publike** (promatrača)
- **anonimnost** počinitelja
- **izloženost** u bilo koje vrijeme, na bilo kojem mjestu
- Ne prouzročava fizički vidljive ozljede, što **posljedice čini još manje vidljivima**
- Poruke, emailovi slike mogu biti **lako izbrisani**
(Lindfors, Kaltiala-Heino, Arja H Rimpelä, 2012)

Strategije nošenja sa cyberbullyingom

Price i Dalglish (2010)

78% ispitanika –
utjecaj na
samopouzdanje

- 70% na samopoštovanje
- 42% na prijateljstva
- 35% na ocjene
- 28% na pohađanje nastave
- 19% na obitelj

Teškoće kod ispitanika:

- 75% - tuga
- 72% - uznemirenost
- 58% - frustracija
- 48% - osramoćenost
- 48% - strah
- 3% - suicidalne misli
- 2% - samoozljeđivanje

Još uvijek nedovoljno istraženo (Šleglova & Cerna, 2011)

Uloga škole

netolerancija na cyberbullying u školama

uvođenje sigurnosnih programa na školskim računalima

podučavanje nastavnog osoblja o karakteristikama i posljedicama cyberbullyinga

edukacija roditelja - škola kao posrednik između roditelja i djece

radionice za djecu

KAZNE

- Kazne imaju svoje mjesto, ali je nulta-tolerancija neučinkovita (Skiba i sur., 2008)
- Vanjska kontrola je neučinkovita bez savjetovanja s roditeljima, učiteljima i učenicima
- Treba uzeti u obzir složenost odnosa unutar vršnjačkih skupina

Djeca – odrasli:– što pomaže?

- **topao i povjerljiv odnos**
- **vodstvo (a ne kontrola)** i upoznatost sa dječjim *online* životima
 - pravila na razini grupe
- **svjesnost o znakovima** koji upućuju da dijete doživljava i/ili čini elektroničko nasilje
- **Upoznatost s trendovima**–naglašava prednosti korištenja Interneta i smanjuje generacijski jaz

Djeca – odrasli:– što NE pomaže?

Davati savjete poput....

"Samo ih ignoriraj", "Vrati im", "Prestani se zamarati i budi što jesi"

"Obuci se kao i drugi pa te neće gnjaviti" i sl.

...jer to pokazuje **nerazumijevanje** i stavljaju dio **krivnje** na
žrtvu